

pripovedovali Auleearu in Haringu o pripovedovanju zgodb v preteklosti. Toda ni šlo za metanaracijo, pač pa so ob omembi vsake zgodbe to tudi še enkrat povedali, pogosto z vsemi različicami. To je bil dolg večer ... Za bralce pa je hkrati izvirno svarilo, da ne bi mislili, da imajo pred seboj zbirko »originalnih« pripovedk z Mauritiusa. Tam je namreč vsa folklor kreolizirana, v njej se prepletajo jezikovno-versko-politično indonezijske, indijske, afriške, arabske in evropske prvine.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 15. 11. 2006

Recenzija, prikaz knjige, kritika / 1.19

Mojca
Tercelj Otorepec

MIRA HIRŠEL: SPOMINI NA KOVOR PRED 2. SVETOVNO VOJNO O NEKDANJEM VSESTRANSKEM KULTURNEM POSŁANSTVU UČITELJEV NA PODEŽELJU Tita Porenta (ur.), Tržič: Tržiški muzej 2006, 124 str., fotografije, zapisniki in karta

Knjiga Mire Hiršel, Kovorjanke, ki se je pred 2. svetovno vojno rodila v učiteljski družini – zato se je je prijel vzdevek Šolska Mira, na vsakdanji ravni odslkava vpogled v življenje in delo takratnih Kovorjanov, prebivalcev Zvirč, Križ in Tržiča. Življenje v Kovorju in bližnjih vaseh opisuje avtoričin rojstni kraj in kraj njenega otroštva, Tržič kot mesto pa kraj, kamor se je preselila po poroki, ko je tudi sama postala učiteljica. Najprej je poučevala v Pomožnem oddelku OŠ heroja Grajzerja, nato pa na samostojni Pomožni šoli v Tržiču; na agrarnem območju so bile le redke »pomožne« šole ustanovljene kmalu po drugi svetovni vojni. Knjiga je razdeljena na uvodno poglavje urednice Tite Porenta, višje kustodinje Tržiškega muzeja, na avtoričino avtobiografijo ter na spomine

na Kovor med letom 1917 in drugo svetovno vojno. Ta del je na podlagi pogovorov z avtoričinim očetom, Josipom Bertoncljem iz Kamne Gorice, šolskim upraviteljem v Kovorju, predstavljen skozi retrospektivni pogled. Dodana je še razlaga doc. dr. Mojce Ramšak o znanstvenem proučevanju življenjskih zgodb in o tem, kako se jih lotevajo raziskovalci. Knjigi je dodana tudi karta hiš z označenimi domačimi imeni in javnimi zgradbami, ki so omenjene v pripovedi.

Urednica v uvodniku razmišlja o pomembnosti ustnih in pisnih virov za preučevanje zgodovine in etnologije na podeželju oziroma na tržiškem agrarnem območju. Predstavlja do sedaj zbrano gradivo v Tržiškem muzeju, od topografskih zbirk, zapisov o pomembnih možeh, pisnih arhivskih virov, ki jih hranijo Zgodovinski arhiv Ljubljana – enota za Gorenjsko Kranj, Arhiv republike Slovenije, Slovenski šolski muzej, rojstne, poročne in mrliške knjige, kronike različnih društev – Kovorskega prostovoljnega gasilskega društva, Prosvetnega društva v Kovorju, Tržiškega muzeja in drugih, zasebnih zbiralcev. Prav zadnji so napeljali urednico v raziskovanje in evidentiranje zasebnih zbirk, ki niso v javni ali državni lasti, in so del tako zgodovine kot dediščine celotnega slovenskega etničnega ozemlja. Ta dediščina je javnosti zaenkrat neznana, saj je skrita na podoben način, kot so skrite življenjske, avtobiografske in druge zgodbe. Ob javni objavi veliko pripomorejo k boljšemu razumevanju regije, okolja in časa ter so dragocene tudi za današnje raziskovalce dediščine načinov življenja.

Prav zato je delo Mire Hiršel dobrodošlo v zbirki domoznanskih pripovedi, ki odslkavajo poglede v življenje tako Kovorjanov kot prebivalcev Zvirč in Križ, bližnjih vasi, in mesta Tržiča. V poglavjih, ki ju je napisala avtorica, bralec spoznava drobce dogodkov iz zgodovine tako, kot jih je doživljala avtorica sama. Bralca seznanja z dogodki iz vsakdanjega življenja Kovorjanov, z družabnim življenjem ljudi, dojetjem različnih vrednot o splošnih, vsakdanjih, šolskih in vaških medčloveških odnosih, o ljudeh, ki so na tem območju živeli, hišah, ki še danes nosijo domača imena, nekdanjem skupnem prostoru v Kovorju pod Kajžarjevo hruško, o stanovanjski kulturi Kovorjanov in Tržičanov, o načinih gospodarjenja in o spremenjenih odnosih, ki jih je že načenjala druga svetovna vojna.

Takšen pogled, ki je nastal na podlagi avtoričinih spominov oziroma njenega subjektivnega doživljanja, je med temeljnimi ne le za etnološko in zgodovinsko preučevanje načinov življenja v okviru muzejske dejavnosti, temveč tudi za raziskovanje dediščine načinov življenja ljudi. Avtobiografske in druge življenjske izpovedi lahko mnogo pripomorejo k določanju nepremične kulturne dediščine in k drugim antropogenim pogledom na prostor.

Knjigo sem prebrala z zanimanjem, saj na področju varstva nepremične kulturne dediščine delam tudi na območju občine Tržič. Ob določanju stavb in območij kot objektov in območij registrirane nepremične kulturne (etnološke) dediščine bi bila vesela, če bi imela na razpolago večje število objavljenih virov, tudi v obliki življenjskih zgodb. Ob raziskovanju zgodovine stavb je za njihovo razumevanje nepogrešljivo vedenje o nekdanjem življenju njihovih prebivalcev. Stavbe, s katerimi se srečujem kot raziskovalka nepremične kulturne dediščine, so navsezadnje eden od rezultatov načinov življenja ljudi. Današnjega raziskovalca dediščine načinov življenja vsaka

Pogled na vas Kovor danes.

Foto: Mojca Tercelj Otorepec, 3. 3. 2007

regija postavlja pred vrsto ugank. Tudi knjige spominov na določene kraje, življenje ljudi, medsebojne odnose, rabo takratnih tradicionalnih imen za posamezne hiše, travnike, loge in druge prostore so v povezavi s terenskim delom in z drugimi arhivskimi viri ter literaturo dobrodošel vir in pomoč pri raziskovanju nepremične, premične in nematerialne dediščine na celotnem slovenskem ozemlju.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 8. 2. 2007

Recenzija, prikaz knjige, kritika / 1.19

Majda
Fister

MARIJA STANONIK: HIŠNA IMENA V ŽIREH

Slavistično društvo, Maribor 2005, (Zbirka Zora št. 37)

Pred nedavnim sem dobila v roke povsem neznano delo dr. Marije Stanonik *Hišna imena v Žireh*, ki je leta 2005 v zbirki Zora izšla pri Slavističnem društvu v Mariboru. Vem, da je avtorica izredno delavna etnologinja, slavistka, folkloristka, pesnica, znanstvenica, kar gotovo najbolje izpričuje njena obširna bibliografija. Vendar sem se ustavila ob dejstvu, da med kolegi, razen enega prispevka, ni bilo nobenega odmeva, tudi med domačimi strokovnjaki v Žireh se ni nihče posvetil knjigi in napisal recenzije ali ocene dela, ki izpričuje veliko znanje, poznavanje metodologije raziskovanja hišnih imen in veliko prizadevnost avtorice. V Zborniku Inštituta za slovensko narodopisje in glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU *Traditiones* 35/1 je Barbara Ivančič Kutin sicer objavila pregleden zapis o delu, vendar bi pričakovali, da bi tako za krajevno zgodovino kot za vedo o imenoslovju zelo pomembno delo našlo širši odziv. Skrbno sem pregledala knjigo in želim z nekaj mislimi opozoriti strokovno javnost na vrednost raziskave.

Ena od stalno ponavljajočih in spreminjajočih se in vedno znova zanimivih ter povednih značilnosti (tudi) slovenskega prostora in njegovih prebivalcev so prav gotovo hišna imena.

Dosti več kot osebna imena povedo o zelo različnih krajevnih, časovnih in še mnogih drugih posebnostih, zlasti pa o medčloveških odnosih, vlogi posameznikov ali še večkrat družin v nekem okolju in o izjemni iznajdljivosti prebivalcev nekega kraja, ki so s hišnimi imeni na poseben način zaznamovali vsako hišo, domačijo ali njene prebivalce ter s tem na poseben način tudi ohranjali krajevno izročilo.

Prav zaradi povedanega je monografska študija znanstvene svetnice dr. Marije Stanonik o hišnih imenih v Žireh na Gorenjskem ena izmed redkih tovrstnih raziskav, ki z vso možno širino in izjemno natančnostjo podajajo enega od temeljev za odkrivanje mnogih posebnosti življenja v tem kraju. Avtorica se v nasprotju z drugimi raziskovalci osebnih ali družinskih imen ne ukvarja le z enoznačnimi razlagami ali iskanji izvora jezikovnega ali etimološkega značaja hišnih imen, ampak poleg uveljavljenih, strogo strokovnih razlag, išče tudi vse mogoče povezave za njihov nastanek, od lokacije in navezave na naravo do bolj ali manj privoščljivih ali pohvalnih lastnosti prebivalcev (»po zmerjanju«) posamezne hiše ali domačije. Ker so za kraj hišna imena v urbarjih znana že iz 13. stoletja, pozneje pa so mu sledili še drugi sezname, je novi podrobni popis lahko tudi zelo pomembna povezava skozi 700 in več let zgodovine prebivalcev tega kraja – seveda le ob razumevanju tako vsestranske razlage nastankov in sprememb imen, kot jih podaja dr. Marija Stanonik.

Monografijo začenja avtorica z neke vrste učno uro o tem, kaj hišna imena pomenijo in kako jih raziskovati ter razlagati. Njen strogo strokoven pristop na eni strani in hkrati dodane tudi dovolj razumljive razlage njene metode dela zato poleg zanimive informacije, pomembne za kraj sam, predstavljajo vzorec, kakršnega bi stroka lahko (ali celo morala čimprej, da ne bo prepozno ...) upoštevati in izpeljati še v mnogih naših krajih. To bi bilo lahko hkrati tudi izjemno strokovno izhodišče ali »s podatkovno širino dana trdna podlaga za nadaljnjo analizo in morda za drugačno (npr. etimološko ali zgodovinsko) interpretacijo«, kot je v svoji recenziji pravilno ugotovila že dr. Majda Merše.

V 13 sklopih nato avtorica odgrinja povezave hišnih imen

